

Kilka uwag o przymusie adwokacko-radcowsko- -rzecznikowskim w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej

▶ **dr Andrzej Ołaś¹**

Artykuł stanowi krytyczną analizę art. 87² § 1–3 KPC wprowadzających bezwzględny przymus adwokacko-radcowsko-rzecznikowski w nowym postępowaniu w sprawach własności intelektualnej, na tle dotychczasowych unormowań statuujących obowiązkowe zastępstwo procesowe przez zawodowych pełnomocników w postępowaniu cywilnym. Celem rozważań jest próba rozstrzygnięcia wątpliwości interpretacyjnych, które mogą ujawnić się na tle stosowania nowych przepisów w praktyce oraz ocena zasadności wprowadzonej regulacji w świetle deklarowanego przez ustawodawcę *ratio legis*.

Wprowadzenie

Z dniem 1.7.2020 r. na mocy ustawy z 13.2.2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw², do polskiego prawa procesowego cywilnego wprowadzono kolejne postępowanie odrębne w procesie w postaci postępowania w sprawach własności intelektualnej³. Zostało ono unormowane w dodanym do Tytułu VII, Księgi pierwszej Części pierwszej KPC Dziale IVg składającym się z art. 479⁸⁹–497¹²⁹ KPC. Równocześnie na mocy tej samej ustawy w ramach przepisów o pełnomocnictwie procesowym zmieniono art. 87 § 1 KPC poprzez poszerzenie zdolności rzecznika patentowego do bycia pełnomocnikiem wyłącznie ze spraw własności przemysłowej na wszystkie sprawy własności intelektualnej w rozumieniu definicji legalnej delimitującej zakres przedmiotowy ww. postępowania odrębnego

 Autor jest adiunktem w Zakładzie Postępowania Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, adwokatem; ORCID: 0000-0002-2295-8645.

² Dz.U. z 2020 r. poz. 288 ze zm.; dalej jako: ZmKPCU20.

Szerzej na temat tego postępowania zob. M. Dziurda, Postępowanie w sprawach własności intelektualnej z perspektywy systemowej, PS Nr 10/2020, s. 5 i n.; B. Matusiewicz-Kulig, A. Sokolowska-Lawniczak, Sądy ds. własności intelektualnej w Polsce – wybrane zagadnienia [w:] Prawo nowych technologii – dane osobowe i prywatność, cyberbezpieczeństwo, handel elektroniczny, innowacje, internet i media, prawo IT, pod red. X. Konarskiego, dodatek do MoP Nr 20/2020, s. 66 i n.; Z. Pinskiński, Regulacja sądownictwa do spraw własności intelektualnej a konstytucyjne prawo do sądu, ZNUJ Nr 2/2020, s. 154 i n.; A. Tomaszek, J. Wojewódzka, Sprawy własności intelektualnej – nowe postępowanie odrębne w polskiej procedurze cywilnej, MoP Nr 15/2020, s. 780 i n.; Postępowanie cywilne w sprawach własności intelektualnej. Komentarz dla pełnomocników procesowych i sędziów, pod red. B. Karolczyka, Warszawa 2021, *passim*.

zawartej w art. 479⁸⁹ § 1 i 2 KPC oraz dodano nową jednostkę normatywną w postaci art. 87² KPC.

Artykuł 87² KPC obejmuje dwie niezależne od siebie normy prawne o nieco odmiennym zakresie normowania. Artykuł 87² § 1–3 KPC stanowi *novum*, wprowadzając i regulując przymus adwokacko-radcowsko-rzecznikowski w sprawach własności intelektualnej. Artykuł 87² § 4 KPC zawiera natomiast przepis przeniesiony *verbatim* z uchylonego na mocy ZmKPCU20 art. 87 § 6 KPC, przyznając zdolność do bycia pełnomocnikiem twórcy projektu wynalazczego w sprawach związanych z ochroną praw własności przemysłowej przedstawicielom organizacji, do których zadań statutowych należą sprawy popierania własności przemysłowej i udzielania pomocy twórcom projektów wynalazczych⁴. W ramach niniejszego artykułu krytycznej analizie poddana zostanie regulacja art. 87² § 1–3 KPC, na tle dotychczasowych unormowań wprowadzających obowiązkowe zastępstwo procesowe przez zawodowych pełnomocników w postępowaniu cywilnym. Celem rozważań jest próba rozwiązania wątpliwości interpretacyjnych, które mogą ujawnić się na tle stosowania nowych przepisów w praktyce oraz ocena zasadności wprowadzonej regulacji w świetle deklarowanego przez ustawodawcę *ratio legis*.

Obowiązkowe zastępstwo procesowe przez zawodowego pełnomocnika jako ograniczenie zdolności postulacyjnej (art. 86 KPC) oraz zdolności do bycia pełnomocnikiem (art. 87 KPC)

Podobnie jak i inne przepisy wprowadzające obowiązkowe zastępstwo stron oraz innych uczestników postępowania przez pełnomocników zawodowych, **art. 87² § 1–3 KPC stanowi *lex specialis* wobec norm zawartych w art. 86 i 87 KPC.**

Pierwszy z tych przepisów proklamuje dopuszczalność dokonywania czynności procesowych oraz innych działań związanych z postępowaniem⁵ przez strony i ich organy lub przedstawicieli ustawowych – według ich własnego, nieskrępowanego wyboru – osobiście lub przez ustanowionych w tym celu pełnomocników. Regulacja art. 86 KPC wiąże się nierozdzielnie z doktrynalnym (pozaustawowym) pojęciem zdolności postulacyjnej. Pojęcie to oznacza kwalifikację (zdolność) strony bądź innego podmiotu poszukującego ochrony prawnej w postępowaniu, np. interwenienta ubocznego w procesie, uczestnika

Z Przedmiotowy zabieg legislacyjny podyktowany był wolą kompleksowego unormowania materii zastępstwa procesowego stron w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej w nowym postępowaniu odrębnym w sprawach własności intelektualnej, w jednej jednostce redakcyjnej; zob. uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 45 Sejmu IX kadencji, s. 7, www.sejm.gov.pl.

8 Chodzi o istotne dla skutecznego dochodzenia praw lub obro-
ny w postępowaniu cywilnym aktywności niemieszczące się w żadnej
spośród doktrynalnych definicji czynności procesowych, ze względu
na brak zmierzania do wywołania bezpośrednich skutków procesowych,
takie jak w szczególności badanie akt i sporządzanie kopii znajdujących
się w nich dokumentów.

postępowania nieprocesowego i innych postępowań cywilnych, do samodzielnego działania przed sądem, a więc osobistego dokonywania czynności procesowych w postępowaniu bez potrzeby ustanowienia pełnomocnika procesowego⁵. W nauce przyjmuje się, że brak lub ograniczenie zdolności postulacyjnej strony może wynikać z przyczyn natury faktycznej (np. osoba głuchoniema lub z innych względów nieporadna w stopniu znacznym, osoba niewładająca językiem urzędowym danego państwa, osoba z zaburzeniami psychicznymi lub niepełnosprawnością faktycznie uniemożliwiającą samodzielne działanie w postępowaniu) albo z przyczyn natury prawnej, a zatem wynikającego z przepisów szczególnych obowiązkowego zastępstwa procesowego przez zawodowego pełnomocnika nazywanego również tradycyjnie bezwzględny przy-
musem adwokacko-radcowskim.

Artykuł 87 KPC normuje natomiast zdolność do bycia pełnomocnikiem określając krąg podmiotów mogących pełnić w postępowaniu cywilnym funkcję pełnomocnika stron, interwenientów ubocznych oraz uczestników innych postępowań cywilnych⁶. Ogranicza on tym samym swobodę wyboru pełnomocnika przez stronę, uzależniając zdolność do bycia pełnomocnikiem od posiadania cech i kwalifikacji wymaganych przez tę normę. Artykuł 87 § 1 KPC zawiera regulację ogólną określającą w sposób generalny zasadniczy krąg podmiotów mogących być pełnomocnikami procesowymi, natomiast § 2–5 tego artykułu (podobnie jak art. 87² § 4, art. 465 § 1 i 1¹, art. 479²⁹ § 3, art. 479⁵¹, 479⁶², 479⁷³, 479⁸⁴, 691⁵ KPC) rozszerzają ów krąg w wybranych kategoriach spraw. W ramach art. 87 § 1 KPC daje się wyróżnić **trzy odmienne jakościowo grupy podmiotów uprawnionych do występowania w charakterze pełnomocników**. Są to:

- 1) **pełnomocnicy zawodowi** (adwokaci i radcowie prawni, w sprawach z zakresu własności intelektualnej – także rzecznicy patentowi, a w sprawach restrukturyzacji i upadłości również osoby mające licencję doradcy restrukturyzacyjnego);
- 2) **osoby związane ze stroną adekwatnym stosunkiem obligacyjnym z elementem fiducyjnym** (tj. spra-

wujące zarząd majątkiem lub interesami strony lub pozostające ze stroną w stałym stosunku zlecenia);

- 3) **osoby, które łączy ze stroną odpowiedni stosunek procesowy lub osobisty** (współuczestnik w sporze, małżonek, rodzeństwo, zstępni lub wstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia)⁸.

Obowiązkowe zastępstwo procesowe przez zawodowego pełnomocnika w dotychczasowym stanie prawnym

W dotychczasowym stanie normatywnym **prawne ograniczenie zdolności postulacyjnej stron w postaci obowiązkowego zastępstwa procesowego przez zawodowego pełnomocnika w postępowaniu cywilnym dotyczyło:**

- 1) postępowania przed Sądem Najwyższym, a także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem niższej instancji (art. 87¹ KPC);
- 2) postępowania w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie Konwencji haskiej z 25.10.1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę⁹ (art. 578² KPC);
- 3) zastępstwa powoda w postępowaniu grupowym (art. 4 ust. 4 ustawy z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym¹⁰).

Przepisy ograniczające możliwość osobistego działania przez stronę w postępowaniu, a zarazem swobodę co do wyboru pełnomocnika, stanowią niewątpliwie istotne zawężenie autonomii woli stron w zakresie możliwości osobistego działania w procesie oraz dostępu do sądu, limitowanego przez obowiązkowe zastępstwo prawne. Jak przyjmowano już w okresie międzywojennym, kiedy to na mocy art. 86 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 29.11.1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego¹¹ przymus adwokacki obowiązywał nie tylko w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, ale także przed sądami apelacyjnymi, jak również przed sądami okręgowymi jako sądami I instancji¹², ograniczenie zdolności postula-

⁵ Na temat pojęcia zdolności postulacyjnej w nowszej literaturze zob. J. Misztal-Konecka, O udziale w postępowaniu cywilnym osób, które doznają przeszkód faktycznych w osobistym dokonywaniu czynności procesowych, PS Nr 11–12/2017, s. 124 i n.; P. Rawczyński, Zdolność procesowa w sądowym postępowaniu rozpoznawczym w sprawach cywilnych, Warszawa 2018, s. 137 i n. oraz powołane tam obszernie piśmiennictwo i judykatura.

⁶ Krąg podmiotów, które mogą działać w postępowaniu cywilnym osobiście bądź przez pełnomocników, należy rozszerzyć również o uczestników postępowania cywilnego *sensu largo*, a więc świadków, biegłych, tłumaczy, osobę trzecią wezwaną przez sąd do przedstawienia dokumentu lub przedmiotu oględzin, jednak wyłącznie w zakresie, w jakim osoby te uzyskują w postępowaniu cywilnym podmiotowość procesową (działają we własnym interesie prawnym, a nie jako źródło dowodu, bądź też podmiot obowiązany do określonego zachowania w związku z prowadzonymi przez procesowy organ czynnościami), a więc np. wnosząc zażalenie na postanowienie o ukaraniu ich grzywną, aresztowanie lub przymusowe sprowadzenie świadka, obciążenie kosztami postępowania wywołanymi ich rażąco winą, względnie w przedmiocie wynagrodzenia biegłego lub tłumacza albo zwrotu wydatków poniesionych przez biegłego, świadka, tłumacza lub osobę trzecią.

⁸ Podobnie: J. Gudowski [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. T. 1. Postępowanie rozpoznawcze, T. Erecińskiego, Warszawa 2016, uw. nr 3 do art. 87.

⁹ Dz.U. z 1995 r. poz. 528 oraz z 1999 r. poz. 1085.

¹⁰ T. jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 446.

¹¹ Dz.U. Nr 83, poz. 651; t. jedn.: Dz.U. z 1950 r. Nr 43, poz. 394 ze zm.

¹² Ograniczenie to zniesione ze względów ideologicznych ustawą z 20.7.1950 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 38, poz. 349 ze zm.), zostało przywrócone najpierw wyłącznie w zakresie wniesienia kasacji (art. 393² KPC obowiązujący w okresie 1.7.1996 r. – 5.2.2005 r.) wraz z reaktywacją systemu kasacyjnego na mocy ustawy z 1.3.1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 1996 r. Nr 43, poz. 189), a następnie ustawą z 2.7.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804) w ramach całego postępowania przed Sądem Najwyższym (nie tylko postępowania kasacyjnego, ale również postępowań wywołanych wniesieniem in-

cyjnej strony w formie bezwzględnego przymusu adwokackiego służy zasadniczo dwóm celom¹³. Po pierwsze, rolę tych regulacji jest **ochrona prawidłowego toku postępowania** jako swoista gwarancja działania za strony w postępowaniu przez zawodowych zastępców procesowych, a więc przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje, a w szczególności znajomość prawa i umiejętność krytycznej oceny stanu faktycznego sprawy, pozwalające na właściwe działanie przed sądem. W tym ujęciu ograniczenie to jest zgodne z interesem publicznym, leżącym w zapewnieniu sprawności postępowań, warunkującej skuteczność ochrony prawnej oraz autorytet wymiaru sprawiedliwości¹⁴. Drugim celem tych przepisów jest **ochrona prawna podmiotów postępowania** niejako „na przedpolu”. Ustawodawca dąży do ochrony uczestników postępowania przed niebezpieczeństwem wadliwego (niekompetentnego) prowadzenia swoich spraw sądowych „na własną rękę”, tudzież powierzenia zastępstwa procesowego niewykwalifikowanym pełnomocnikom procesowym, które może wywołać niekorzystne dla strony – często nieodwracalne – skutki w jej sferze prawnej.

Cel przymusu adwokacko-radcowsko-rzecznikowskiego w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej

W uzasadnieniu projektu ZmKPCU20 **wprowadzenie przymusu adwokacko-radcowsko-rzecznikowskiego jako reguły w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej umotywowano szczególnym skomplikowaniem tych spraw**¹⁵. Uznanie spraw własności intelektualnej za szczególnie złożone koresponduje z przekazaniem ich – bez względu na wartość przedmiotu sporu – do właściwości sądów okręgowych (art. 479⁹⁰ § 1 KPC, a do 1.7.2020 r. art. 17 pkt 2 KPC) z równoczesnym powie-

nych środków zaskarżenia rozpoznawanych przez ten sąd, postępowaniem wpadkowym zmierzającym do odpowiedzi na pytanie prawne, bądź też wynikającym z przejęcia sprawy do rozpoznania przez Sąd Najwyższy) oraz bezpośrednio z nim związanych czynności przed sądami niższych instancji (art. 87¹ KPC).

15 Zob. np.: J. Korzonek, Przymus adwokacki w kodeksie postępowania cywilnego, „Głos Prawa” Nr 2/1931, s. 71; S. Gołąb, O pełnomocnikach w procesie cywilnym, Pal. Nr 10/1938, s. 936 i n. M. Sychowicz, Przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu cywilnym, Pal. Nr 7–8/1996, s. 27 i n.; A. Zieliński, Przepisy o pełnomocnikach procesowych po nowelizacji KPC, MoP Nr 17/2004, s. 779 i n.; T. Ereciński, Kilka refleksji o przymusie adwokacko-radcowskim [w:] XX lat samorządu radców prawnych. Księga jubileuszowa, pod red. J. Żulawskiego, Warszawa 2002, s. 137 i n.; T. Zembrzuski, Kilka uwag o przymusie adwokacko-radcowskim w postępowaniu przed Sądem Najwyższym po nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego, PS Nr 1/2006, s. 120 i n.

Na marginesie należy zauważyć, że wskazany cel ochronny został uznany w judykaturze TK za usprawiedliwiający ograniczenie konstytucyjnej swobody działalności gospodarczej w zakresie związanym z możliwością świadczenia pomocy prawnej obejmującej zastępstwo procesowe przed sądami i trybunałami; zob. wyrok TK z 19.4.2006 r., K 6/06, OTK-A Nr 4/2006, poz. 45, Legalis. Stanowisko przeciwne, uznające normy ustawowe ograniczające swobodę co do wyboru osoby „obrońcy” (w znaczeniu szerokim, a więc również pełnomocnika w postępowaniu cywilnym) za sprzeczne z konstytucyjnym prawem dostępu do sądu oraz prawem do obrony uzasadniał swego czasu K. Korzan; zob. K. Korzan, Znaczenie..., *op. cit.*, s. 3 i n.

¹⁵ Zob. druk sejmowy Nr 45 Sejmu IX kadencji, s. 7–8.

rozaniem rozpoznawania tych spraw wybranym sądom okręgowym (sądom własności intelektualnej będącym wydziałami) celem specjalizacji na zasadzie wyłącznej właściwości funkcyjnej (zob. art. 479⁹⁰ § 2 KPC oraz § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 29.6.2020 r. w sprawie przekazania niektórym sądom okręgowym rozpoznawania spraw własności intelektualnej z właściwości innych sądów okręgowych¹⁶, wydanego na podstawie art. 20 pkt 3a ustawy z 27.7.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych¹⁷). W II instancji postępowanie w tych sprawach toczy się przed właściwym sądem (wydziałem) własności intelektualnej w Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu i Warszawie (zob. § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 29.6.2020 r. w sprawie przekazania niektórym sądom apelacyjnym rozpoznawania spraw własności intelektualnej z właściwości lub części obszarów właściwości innych sądów apelacyjnych¹⁸ wydanego na podstawie art. 20 pkt 1a PrUSP).

Trudno nie zgodzić się ze stanowiskiem, że sprawy rozpoznawane w nowym postępowaniu w sprawach własności intelektualnej istotnie charakteryzują się bardzo dużą specyfiką wynikającą ze stopnia wyspecjalizowania obszarów objętych zakresem normowania prawa własności intelektualnej (sprawy własności intelektualnej *sensu stricto*: tj. sprawy o ochronę praw autorskich i pokrewnych, o ochronę praw własności przemysłowej oraz o ochronę innych praw na dobrach niematerialnych) oraz innych dziedzin prawa regulujących stosunki stanowiące kanwę spraw przekazanych do rozpoznania w tym postępowaniu odrębnym [sprawy własności intelektualnej *sensu largo*, tj. sprawy o:

- 1) zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji;
- 2) ochronę dóbr osobistych w zakresie, w jakim dotyczy ona wykorzystania dobra osobistego w celu indywidualizacji, reklamy lub promocji przedsiębiorcy, towarów lub usług;
- 3) ochronę dóbr osobistych w związku z działalnością naukową lub wynalazczą¹⁹. Powyższe w sposób naturalny pociąga za sobą na ogół znaczny stopień skomplikowania tychże spraw tak pod względem prawnym, jak i czysto faktycznym (w tym dowodowym). Sprawy atypowo proste i nieskomplikowane stanowią w tych dziedzinach raczej margines.

Na powyższe nakłada się nowy reżim prawny postępowania w sprawach własności intelektualnej, który pod względem złożoności prawnej również odbiega znacząco od „zwykłego” postępowania w trybie procesowym, co wiąże się w szczególności ze specyficznymi dla niego instytucjami procesowymi takimi jak: zabezpieczenie środka dowodowego (art. 479⁹⁶ i n.), nakaz wyjawienia lub wydania środka dowodowego (art. 479¹⁰⁶ i n.), wezwanie do udzielenia informacji (art. 479¹¹² i n.). W rezultacie efektywne dochodzenie ochrony prawnej, tudzież obrona praw przed sądem w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej, wymaga szczególnego zasobu wiedzy i umie-

¹⁶ Dz.U. poz. 1152.

¹⁷ T. jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 2072 ze zm.; dalej jako: PrUSP.

18 Dz.U. poz. 1151.

¹⁹ Tak też M. Dziurda, *op. cit.*, s. 18.

jętności prawniczych, których właściwą rękojmiej dają wyłącznie przedstawiciele zawodów prawniczych zaufania publicznego zajmujący się profesjonalnym świadczeniem pomocy prawnej w tych obszarach.

Zgodzić należy się z opinią M. Dziurdy, że ograniczenie rozszerzenia obowiązkowego zawodowego zastępstwa procesowego do postępowania odrębnego w sprawach własności intelektualnej jest o tyle niekonsekwentne, że istnieje również wiele innych kategorii spraw cywilnych rozpoznawanych przez wyspecjalizowane sądy (np. sprawy z zakresu *private enforcement*, postępowania regulacyjne, skargi na orzeczenia Krajowej Izby Odwoławczej w sprawach zamówień publicznych), o niemniejszym od spraw własności intelektualnej poziomie skomplikowania, w których również należałoby ograniczyć zdolność postulacyjną stron przez wprowadzenie obowiązkowego zastępstwa procesowego przez zawodowych pełnomocników²⁰. W uzasadnieniu projektu ZmKPCU20 zasadność ograniczenia zdolności postulacyjnej stron motywowano również tym, że przymusowe profesjonalne zastępstwo procesowe przyczyni się do lepszej koncentracji materiału procesowego oraz krystalizacji płaszczyzny prawnej sporu w zakresie wskazywania podstawy prawnej dla zgłaszanych żądań, co w efekcie zapewni większą sprawność i szybkość postępowania²¹. W kontekście podstawy prawnej sporu projektodawca podniósł trafnie, że jakkolwiek jej wskazanie przez stronę nie jest dla sądu wiążące (*iura novit curia/da mihi facto, dabo tibi ius*), to jednak w świetle orzecznictwa i doktryny może ono ukierunkować dalsze postępowanie w sprawie²². Z powyższym uzasadnieniem koresponduje art. 205³ § 4 KPC dodany na mocy ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw²³, zgodnie z którym do wskazania w piśmie przygotowawczym podstaw prawnych żądań i wniosków przewodniczący może zobowiązać jedynie stronę zastępowaną przez zawodowego pełnomocnika. Co więcej, na mocy art. 479¹²⁴ KPC w postępowaniu odrębnym w sprawach własności intelektualnej o naruszenie prawa do znaku towarowego lub wzoru przemysłowego, w wypadku wniesienia powództwa wzajemnego obejmującego żądanie unieważnienia lub stwierdzenia wygaśnięcia prawa ochronnego na znak towarowy, sąd jest związany podstawą prawną unieważnienia lub stwierdzenia wygaśnięcia prawa wskazaną przez powoda wzajemnego. Powyższa regulacja stanowi zatem jawne odstępstwo od reguły *iura novit curia/da mihi facto, dabo tibi ius*, stawiając powoda wzajemnego w pozycji *domini litis*, nie tylko w zakresie przedmiotu procesu z pozwu wzajemnego oraz podstawy faktycznej, ale i podstawy prawnej sporu. Tego rodzaju rozwiązanie pociąga zatem

za sobą nałożenie na stronę dodatkowego ciężaru procesowego, któremu na ogół jest w stanie należycie sprostać jedynie zawodowy pełnomocnik specjalizujący się w prawie znaków towarowych. W tym ostatnim kontekście wypada zauważyć, że konstrukcja przymusu adwokacko-radcowsko-rzecznikowskiego sama w sobie nie chroni w pełni strony przed ryzykiem skorzystania z pomocy prawnej pełnomocnika, który formalnie spełnia wymagane ustawowo kryteria (w szczególności wykonuje zawód adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego na podstawie wpisu na odpowiednią listę prowadzoną zgodnie z odpowiednimi przepisami ustaw regulujących ww. zawody zaufania publicznego), jednak nie posiada odpowiedniej wiedzy ani doświadczenia zawodowego w danym obszarze specjalizacji, co przekłada się na niewłaściwy (czy wręcz dyletancki) poziom świadczonych usług. W tym zakresie dodatkowe zabezpieczenie pełnią niewątpliwie reguły etyki i deontologii zawodowej prawniczych zawodów zaufania publicznego nakazujące powstrzymanie się od świadczenia pomocy prawnej w sprawach, do których prowadzenia nie posiada się odpowiedniego merytorycznego przygotowania²⁴, a wreszcie odpowiedzialność dyscyplinarna i cywilnoprawna pełnomocnika, w tym obowiązek posiadania ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej z tytułu wykonywanego zawodu.

Zakres zastosowania przymusu adwokacko-radcowsko-rzecznikowskiego w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej

Zakres zastosowania przymusu adwokacko-radcowsko-rzecznikowskiego w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej determinują trzy elementy: pozytywny (art. 87² § 1 KPC), tj. zakres przedmiotowy postępowania w sprawach własności intelektualnej i dwa negatywne, a więc przyjęty w § 2 analizowanego artykułu próg *ratio valoris* oraz wyłączenia przedmiotowe i podmiotowe wynikające z odpowiedniego zastosowania art. 87¹ § 2 i 3 KPC. **Element pozytywny wynika z nowej, ustawowej definicji spraw własności intelektualnej przyjętej w art. 479⁸⁹ § 1 i 2 KPC** na potrzeby określenia zakresu *ratione materiae* nowego postępowania odrębnego w tych sprawach. **Sprawami własności intelektualnej w znaczeniu procesowym** są zatem nie tylko sprawy własności intelektualnej *sensu stricto* (w znaczeniu właściwym – materialnym), a więc sprawy o ochronę praw autorskich i pokrewnych, o ochronę praw własności przemysłowej oraz o ochronę innych praw na dobrach niematerialnych (art. 479⁸⁹ § 1 KPC), ale także sprawy własności intelektualnej *sensu largo* (w znaczeniu formalnym), uznane za takie w sposób instrumentalny przez prawodawcę w ramach katalogu zawartego w art. 479⁸⁹ § 2 KPC. Sprawami własności intelektualnej są zatem także sprawy o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji, ochronę dóbr

²⁰ Ibidem.

²¹ Zob. druk sejmowy Nr 45 Sejmu IX kadencji, s. 7–8. Zob. także M. Dziurda, *op. cit.*, s. 18.

²² Szerzej na ten temat zob. m.in. K. Weitz, Związanie sądu granicami żądania w procesie cywilnym [w:] Aurea praxis, aurea teoria” Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego. T. 1, pod red. J. Gudowskiego, K. Weitz, Warszawa 2011, s. 695; B. Karolczyk, Formułowanie twierdzeń pozwu oraz zasada „da mihi factum dabo tibi ius” w postępowaniu zwyczajnym w świetle nowelizacji KPC, MoP Nr 7/2013, s. 345 oraz powołane tam orzecznictwo i literatura.

²³ Dz.U. poz. 1469.

²⁴ Tak wprost § 6 ust. 2 projektu nowego Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeksu Etyki Adwokackiej) stanowiącego załącznik do uchwały Naczelnej Rady Adwokackiej nr 82/2020 z 7.3.2020 r.